

„Az 1989 határnyitáshoz vezető események és hatásuk”

háttéranyag és feladatok

összeállította és a feladatokat írta:

Greksza Tünde

történelem szaktanár

Soproni Széchenyi István Gimnázium

2019. szeptember

A Páneurópai Piknik Sopron ikonikus eseménye. A soproni „kis határnyitás” előzményeinek és következményeinek tudományos feldolgozását a történelemtudomány megkezdte. A téma az általános és középfokú oktatásban is megjelent, azonban a pedagógusok és tanulók számára még nem áll rendelkezésre elegendő – az életkori sajátosságoknak - megfelelő háttéranyag és feladat. Hogy az 1989. augusztus 19-i szombati nap történéseit és jelentőségét érzékeltetni lehessen, Németország hidegháborús megosztottságát is bemutattam, elsősorban a Berlin, Berlin c. ZDF televízió által készített kiváló dokumentumfilm-sorozat alapján. A vasfüggöny/Berlini fal – menekültkérdés - határnyitás - újraegyesülés négyzetében lezajló történelmi folyamat olyan részletező vázlatát (összefoglalását) tartottam célravezetőnek, amely tartalmaz újszerű megközelítést is, de alapvetően olyan rövid vezérfonal a téma tanításához, amely kellően rugalmas, hogy a kollégák kiegészítsék.

A háttéranyagot hét különböző típusú feladat egészíti ki, amelyet a pedagógusok tanóráikon felhasználhatnak a következő szempontok felhasználásával: 1. együttműködés (páros és csoportmunka) 2. önálló tudásépítés (kreatív feladatok) 3. IKT eszközök használata (kreatív feladatok) 4. játékosság.

Munkám jeligeje „Ost - West” volt, amely egy korabeli viccet idézett meg: „Még a nyelv is megváltozott 1989-ben. Mostantól a kelet West, a nyugat Ost.”

Felhasznált szakirodalom:

A Páneurópai Piknik és határátörés húsz év távlatából Sopron Megyei Város Önkormányzata
- L'Harmattan Kiadó Sopron - Budapest 2010

Oplatka András: Egy döntés története. Magyar határnyitás 1989. szeptember 11. nulla óra
Budapest Helikon Kiadó 2008

Nagy László A Páneurópai Piknik és az 1989. szeptember 11-i határnyitás Soproni Szemle 55.
(2001) 75-87.

Jobst Ágnes: A Stasi működése Magyarországon. A keletnémet és a magyar állambiztonság
kapcsolata 1955-1989 Jaffa Kiadó Budapest, 2015

Berlin, Berlin c. dokumentumfilm sorozat 1-6. ZDF 2014

https://nava.hu/id/05013_1989/ (utolsó elérés 2019. szeptember 10.)

Háttéranyag

I. Vasfüggöny fogalma

Winston Churchill fultoni beszédében kapott politikai jelentést.

„A vasfüggöny Európa hidegháborús kettéosztottságának politikai metaforája, egyben azoknak a politikai döntéseknek, rendelkezéseknek, valamint az ezeket megvalósító műszaki megoldásoknak a gyűjtőfogalma” (Wikipédia)

1946-1989 között létezett Magyarország déli és nyugati határán.

Részei: szögesdrót akadály, felszántott nyomsáv, őrtornyok, magasfigyelők, kutyás járőrök.

1949/50-1956 között a gyalogsági aknamező miatt halálzóna volt a jugoszláv és osztrák határszakasz. (356 km hosszú volt az osztrák határ mellett; 630 km hosszú jugoszláv határ mellett.)

Az aknákat 1956-ban felszedték, majd 1957-ben újraterelítették. Az aknamező számos áldozatot szedett; az osztrák-magyar tárgyalások állandó témája volt pl. árvíz gyakran átvitte az osztrák szőlőkbe az aknákat.

Az enyhülési politika miatt is humánusabb megoldást választott az MSZMP:

1965. május 11-án határozatot hoztak az aknák felszedéséről és az elektronikus jelzőrendszer (EJR) telepítéséről. Ez 1965-1971-ig megtörtént.

Nyugat-Magyarországon 33 település ragadt benn az EJR és az államhatár között. Az itt lakóknak és az ide utazóknak határsáv-engedélyt kellett a rendőrségtől kérni.

Az 1970-80-as években az EJR jelzéseinek többsége nem határsértőktől, hanem madaraktól, vadaktól származott.

1987. szeptember: az EJR a világútlevíl bevezetése után értelmetlenné vált, műszakilag és eszmeileg is elavult. Lebontása 1989. márciusban kezdődött.

Alois Mock és Horn Gyula osztrák és magyar külügyminiszter szimbolikus határnyitásához egy szakaszon újra fel kellett építeni (1989. június 27.)

„A '80-as évek végére az EJR már az örületbe kergette a határőröket, akik hivatalosan is javasolták a megszüntetését. Rövid vita után győztek a leszerelés pártiak, és kiderült, Moszkvában sem ellenzik a dolgot, ezért 1989. május 2-án kikapcsolták a rendszert, és elkezdték a leszerelését. Június 27-én, amikor Horn Gyula magyar és Alois Mock osztrák külügyminiszter ünnepélyesen átvágta a vasfüggönyt, keresni kellett egy olyan szakaszt, ahol még az oszlopokon volt a drót.” (Szigethi István volt hegykői határőr)

II. Berli fal és a Stasi

A Berli fal a megosztottság és az elnyomás szimbóluma, 28 évig állt. Nyugat-Berlint és Kelet-Berlint, az NDK fővárosát vágta ketté.

Az NDK 1949. október 7-én jött létre a szovjet megszállási övezetből. A fal mögé rejtőző diktatúra a megfélemlítés eszközeivel (gyanakvással, megfigyeléssel, cenzúrával) irányította népét. NDK állampártjának első vezetője Walter Ulbricht (1949-1971), majd Erich Honecker (1971-1989) volt.

A nyugati államok (Egyesült Államok, Nagy-Britannia, Franciaország) megszállási övezeteiből 1949. május 23-án jött létre az NSZK, amely hamar felvirágzott.

A hanyatló gazdaság, a rossz életkörülmények és a szabadság hiánya miatt 1949 és 1961 között 2,7 millió keletnémet menekült át Nyugat-Berlinbe és onnan az NSZK-ba. Az NSZK első kancellárja: Konrad Adenauer volt.

1961. augusztus 13-ára virradóra hajnali egy és hat óra között szögesdrótot húztak az addig átjárható Nyugat- és Kelet-Berlin közé. A telefonvonalakat elvágták, ahol a szögesdrót útjában épületek álltak, ott a házakat kiürítették, az ablakokat befalazták. Az egységes városi közlekedési rendszert szétvágták.

Másnap kb. 60 000 ingázó nem jutott át nyugatra dolgozni, iskolába, egyetemre. Családokat, barátságokat vágta ketté, embereket zártak be saját országukba. Ahol lefeküdt valaki augusztus 12-én este, ott maradt 28 évig.

A fiatal határőr, Conrad Schumann két nappal a berlini szögesdrót felhúzása után ugrott át a szabadságba a Bernauer Strasse sarkán. Ugrásáról a Peter Leibing által készített fotó a XX. század egyik ikonja lett.

A Berlin fal egyre bonyolultabb határőrző rendszerré vált: 2-3 méter magas fehér betonfallá magasították. 1962-ben, 1965-ben, utoljára 1975-ben építették át. Ez utóbbit hosszú tervező munka előzte meg, még tesztfalat is emeltek hozzá. Az áthatolhatatlanság mellett a másik építési szempont az volt, hogy őrtornyai ne emlékeztessenek a náci koncentrációs táborok őrtornyaira.

A két fal között temérdek torlasz volt, a határőrök katonai kiképzést kaptak, tűzparancssal rendelkeztek, és őket is beépített titkosrendőrök figyelték. A falnál bizonyítottan 138 menekülőt öltek meg keletnémet határőrök.

Az NDK-ban „antifasiszta védősáncnak” nevezték, valójában a totális kontroll, a tehetetlenség és a bezártság érzetét jelentette. A fal másik oldala, „ahol tarka a fal”, hamar nyugati turistalátványosság lett.

A Stasi

AZ NDK Állambiztonsági Minisztériumának rövidítése, gyűlölt és félelmetes intézmény volt.

A KGB mintájára hozták létre, vezetője Erich Mielke, Kelet-Berlinben, a Normannenstrassén volt a központja.

A Stasi előtt semmi nem maradt rejtve, mert beépült a lakosság soraiba. Az NDK minden 6-7 polgárára jutott egy besúgó, míg a Gestapo idejében egy besúgóra 2000 ember jutott.

Az államtól való rettegés a napi élet szerves része lett, utazási szabadság nem létezett. Aki el akarta hagyni az országot, az az állam ellensége lett.

A szabadsághiány mellett állandó volt az áru- és lakáshiány, a többi szocialista ország polgáraihoz hasonlóan a keletnémetek sem élhettek modern XX. századi módon.

III. Páneurópai Piknik és az NDK menekültek

1989. júliusától egyre több NDK állampolgár nem utazott haza Magyarországról, ahol nyaralásukat töltötték (jellemző módon a Balaton környékén, Nyugat-Magyarországon, Budapesten), turistákból, nyaralókból hamarosan menekültek lettek.

Számuk 60 000 fő lehetett. Megtelt az NSZK budapesti nagykövetsége is, emiatt 1989. augusztus 13. vasárnap délután 3 órától ideiglenesen bezárt a nagykövetség.

A menekülttáborok zsúfoltak voltak. Három menekülttábort hoztak létre: Zánka, Csillebérc, Zugló. Ez utóbbiban Kozma Imre atya és a német szeretetszolgálat végzett munkát.

Humanitárius katasztrófa fenyegetett, nem volt számukra elegendő szálláshely, parkolóhely a Trabantoknak, Wartburgoknak, elfogyott a pénz, a gyógyszer stb. közeledett az őszi iskolakezdés ideje is.

Visszatoloncolásukat a magyar külügy elvetette, bár még érvényes volt az 1969-es NDK-magyar utasforgalmi megállapodás, amelynek titkos záradéka szerint a magyar állam nem engedi át harmadik országba az NDK állampolgárait, és tartózkodási engedélyük lejártá után, valamint illegális határsértés esetén hazatoloncolja őket.

Sok NDK-ás augusztus elején - közepén megpróbált átszökni a zöldhatáron, Sopronban is sok elhagyott gépkocsit lehetett látni. A határőrség egyre jobban elbizonytalanodott- bár tűzparancs nem volt érvényben, fel kellett tartóztatniuk az illegális határsértőket.

A menekültválság előtt egy hónappal 1989. június 20-án kezdődött a piknikszervezés soproni és debreceni ellenzéki (MDF) politikusok kezdeményezésére, közép-kelet-európai népek szabadságvágyának demonstrálására. Az erre az alkalomra megnyitott osztrák-magyar államhatáron legyen szalonasütés, „bontsd és vidd” akció. Debrecenben: Mészáros Ferenc, Sopronban Nagy László és Magas László voltak a fő szervezők.

Védnökök: Habsburg Ottó és Pozsgay Imre.

Hol legyen a helyszín? Brennbergi erdő? Harkai plató? Nagycenk? Kópháza? Végül Sopronpuszta Fertőrákos határában margitbányai út közelét választották.

Már itt sem volt vasfüggöny, de volt egy vadfogó háló és egy fakapu, drótkerítéssel, lakat és lánc rozsdásan.

1989. augusztus 19-én 15-18 óra között átmenetileg megnyitották a magyar-osztrák határt, ahol Bella Árpád parancsnok és 5 határőr végezte az útlevél-ellenőrzést, a ki-és beléptetést.

1989. augusztus 19-én 14.57 perckor az NDK menekültek áttörték a kaput és átrohantak az osztrák területre. A németek türelmetlenek voltak és elcsigázottak, számuk 661 fő.

Bella Árpád tűzparancsot nem adott ki, a határőrtiszt nem tudta/ nem akarta megakadályozni, hogy az NDK állampolgárok áttörjék a szedett-vedett kaput.

Lehet, hogy a magyar hatóságok segítségével, csendes, toleráns engedélyével a piknikről szóló hírek elterjedtek a Magyarországon tartózkodó NDK állampolgárok között Budapesten és a Balaton mellett. Pl. piknik meghívók, térképvázlat terjesztése közöttük.

A készülődő tömeges szökés nyílt titok volt. Margitbányán az osztrák hatóságok felkészülten, mentőautókkal, buszokkal, újságírókkal várták őket.

A német és osztrák szolgálatok soproni Piknikkel kapcsolatos anyagát 30 évre zárolták. A levéltári források megnyílása után remélhetőleg újabb ismeretekkel bővül a „kis és nagy határnyitás története”

IV. A Piknik következménye

Katalizátor szerepe volt, a menekülés folytatódott (Kurt Werner Schultz a vasfüggöny utolsó áldozata ezután halt meg Kőszeg környékén, Zsirán egy határőrrel való dulakodásban).

Németh Miklós, magyar miniszterelnök, Horn Gyula, magyar külügyminiszter vezetésével 1989. augusztus 22-én egy szűkkörű megbeszélésen megszületett a megoldás. Magyarország egyoldalúan felfüggeszti az NDK-magyar utasforgalmi megállapodást, és kiengedi harmadik országba az NDK állampolgárait. Augusztus 25-én Németh Miklós és Horn Gyula a Bonn melletti Gymnichben a legnagyobb titokban találkozott Helmut Kohl NSZK kancellárral és Hans-Dietrich Genscher külügyminiszterrel, hogy a két nyugatnémet politikust tájékoztassák a magyar kormány döntéséről. (A mindenütt jelenlévő – legmagasabb nyugati kormánykörökbe is beépülő – Stasi ügynököktől tartottak.)

1989. szeptember 11-én Magyarország kiengedte az NDK menekülteket egy harmadik országba, valójában Ausztriába, onnan utazhattak tovább az NSZK-ba.

A határnyitás fontos része volt a Piknik, a szovjet vezetőknek már nem volt energiájuk egy kis országra, egy kis eseményre.

Lipcsei gyertyák

Miután híre terjedt, hogy NDK-polgárok tízezrei mehettek ki az országból a külföldi követségeken és a magyar határon keresztül, a magyar határnyitás radikalizálta az NDK közvéleményt. 1989. októberében tüntetések kezdődtek Lipcsében. Az első hétfői tüntetéseket még szétverte a Stasi. A hétfői tüntetések ennek ellenére folytatódtak. 1989. október 9-én már csaknem 80 ezren vonultak a belvárosban „Wir sind das Volk” (Mi vagyunk a nép) jelszót skandálva. Ez a gyertyás tüntetés volt az első az NDK történetében, amelyet nem vertek szét. A mai emlékezők szerint a lipcsei gyertyák nélkül nem omlott volna le a fal.

1989. november 9-én a berlini fal lebontása az új utazási törvény ügyetlenül kihirdetésével kezdődött. Günther Schabowski vezető pártfunkcionárius nem tudta pontosan az új törvény hatályba lépésének idejét, és azt mondta, hogy azonnal hatályba lép.

1989. november 9-én este 11 órakor a lengyelországi hivatalos látogatáson lévő Helmut Kohl izgatottan hívta fel munkatársa: „Leomlott a fal.”

Helmut Kohl megszakítva hivatalos lengyel útját, azonnal hazarepült- Svédországon keresztül, mert NSZK repülőgép nem használhatta az NDK légterét- és megkezdte a német egység diplomáciai és belpolitikai előkészítését.

1989. december 22-én megnyitották a Brandenburgi Kaput, a német történelem legjelentősebb szimbólumát, és szilveszterkor már együtt ünnepeltek a németek.

1990. július 1-jén az egységes valuta (DM) bevezetésével megvalósult a gazdasági egyesülés.

1990. október 3. Németország ünnepélyesen egyesült, a hidegháború véget ért. A Soproni Piknik, a magyar kormány bátor határnyitása, a lipcsei gyertyás tüntetések, a fal ledöntése megmutatta a nép bátorságát és erejét.

V. A Piknikről mondták

„Elmondhatjuk, a világtörténelem legsikeresebb piknikje volt az 1989-es. Több volt, mint egy piknik, több mint egy vasfüggönyön átnyúló polgári kezdeményezés. Valójában egy kis forradalom volt.” (Angela Merkel, a Német Szövetségi Köztársaság kancellárja 2009. augusztus 19.)

A Páneurópai Piknik és a szeptember 11-i kormánydöntés nélkül is átrajzolódott volna Európa térképe. Lehet, hogy később, talán másképp, esetleg véresebben. Örüljünk együtt annak, hogy „gyanútlan felforgatókként” bár, de mi is részesei voltunk az átalakulás egy fontos epizódjának. Jó lenne azonban ismerni a valódi mozgatórúgókat, a színpalak mögött történeteket. Ha majdan az archívumok megnyílnak, az akkori történészek eldönthetik, hogy egy ügyesen felépített „bizánci megoldásról” van szó vagy magyaros „kontármunkáról”. Lehet, hogy az igazság a kettő között van? (Nagy László, a Páneurópai Piknik egykori szervezője)

„Ne feledjük, hogy a Brandenburgi Kapu alatti föld magyar föld. A Berlini Fal lebontása Magyarországon kezdődött, a német újraegyesítés felé az első lépés a Páneurópai Pikniken történt.” (Helmut Kohl egykori nyugatnémet kancellár 1990. október 3.)

Feladatok

1. feladat

Szállóigék

Híres és/ vagy fontos szállóigéket idézzük a témával kapcsolatban. Válaszoljon a kérdésekre! Mikor és hol hangzottak el ezek a mondatok? Ki(k) mondta('k) ?

1. „Gorbacsov úr, nyissa ki ezt a kaput! Gorbacsov úr, döntse le ezt a falat!”
2. „Mi vagyunk a nép!” „Egy nép vagyunk!”
3. „ A magyarok jó emberek.”
4. „ Én is berlini vagyok.”
5. „A Berlini fal még 100 év múlva is állni fog.” (1989. október 7-én)

2. feladat

Karikatúrák

1. karikatúra

Melyik nagyhatalomra és milyen eseményre utal a karikatúrán látható állat mozdulata?

Húzza alá a fenti eseményre vonatkozó két helyes állítást!

A képen látható esemény

a hidegháború első súlyos konfliktusa volt.

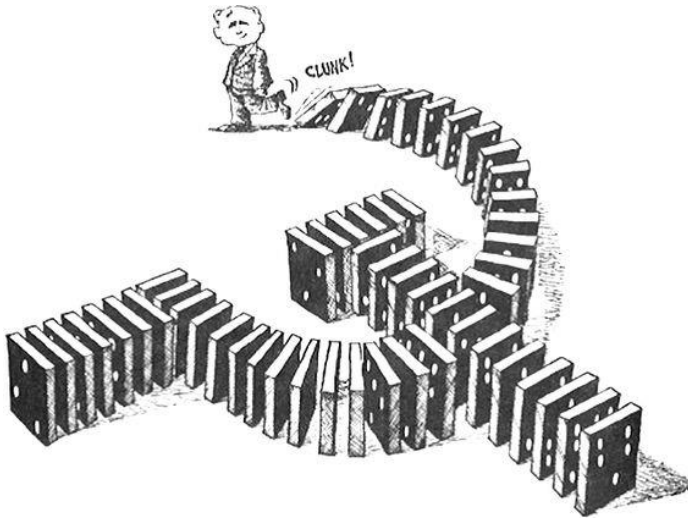
a hidegháború végét jelentette.

atomháborús fenyegetést jelentett.

az Egyesült Államok légihíddal oldotta meg a konfliktust.

az Egyesült Államok tengeri blokáddal oldotta meg a konfliktust.

2. karikatúra - A képen Mihail Gorbacsov figurája

A karikatúra képi elemei közül nevezzen meg kettőt és értelmezze jelentésüket!

	első képi elem	második képi elem
megnevezése		
jelentése, értelmezése		

Nevezze meg a képen megjelenített személy két – jelszavakban is megfogalmazott- céljait!

3. karikatúra - A kosáron lévő felirat: „Romániai németek”

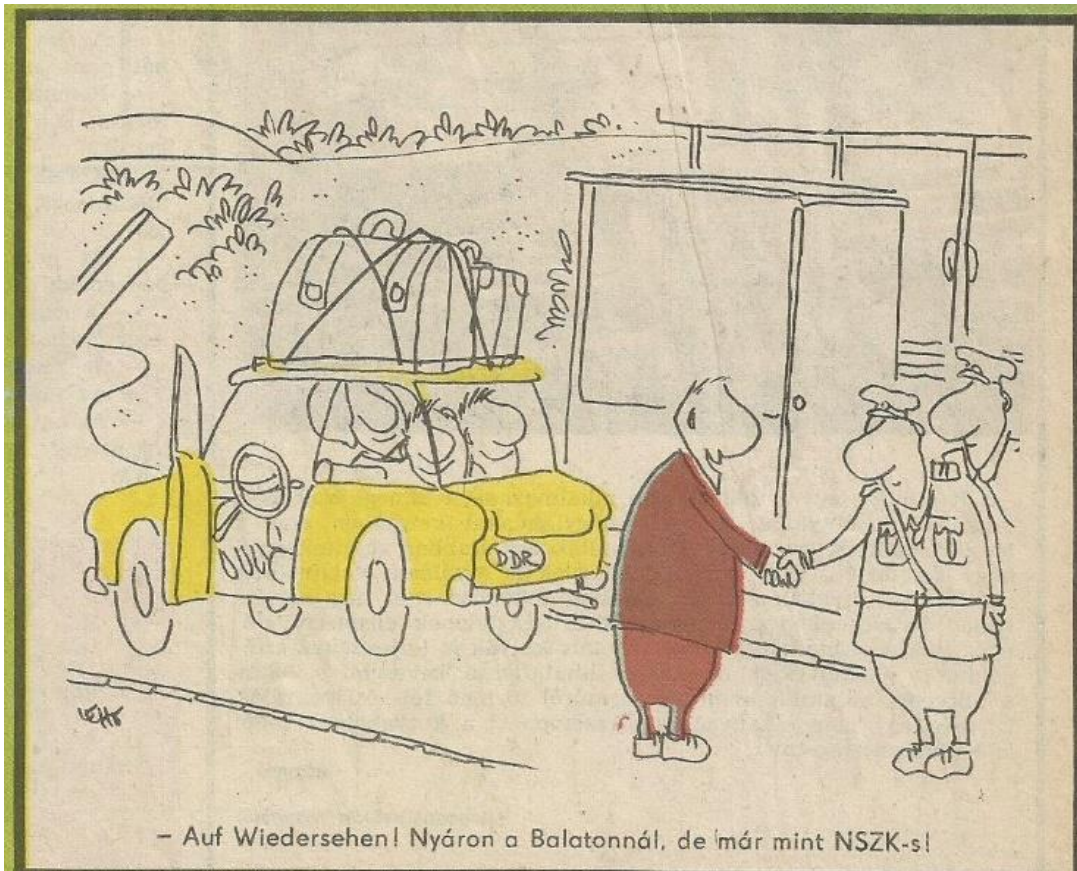
Nevezze meg a képen látható két vezető politikust és országaikat!

A karikatúrán mire utal a kosár és a mérleg?

Hasonlítsa össze ezt a magatartást a magyar politikusok 1989-es hozzáállásával!

4. karikatúra - 1989. szeptember 27-i Ludas Matyiból

Szövege: „Auf Wiedersehen! (Viszontlátásra!) Nyáron a Balatonnál, de már mint NSZK-s”.

Nevezzen meg a karikatúra képi elemei közül hármat, amelynek politikai és/vagy szimbolikus jelentése van!

	első képi elem	második képi elem	harmadik képi elem
megnevezése			
jelentése, értelmezése			

Milyen eseménynek köszönhető a magyar határőr barátságos viselkedése a családdal?

Következtessen ki, mire készül a család a magyar határon való átlépés után!

5. karikatúra

Nevezzen meg a karikatúra képi elemei közül hármat, amelynek politikai és /vagy szimbolikus jelentése van!

	első képi elem	második képi elem	harmadik képi elem
megnevezése			
jelentése, értelmezése			

Idézza Helmut Kohl kancellár 1990.október 3-i beszédéből a karikatúrához illő szövegrészt!

3. feladat

Kreatív

A)

Magyarország, az NDK, az NSZK és Románia diplomatái 1989. augusztusának elején találkoznak Genfben a Nemzetközi Vöröskereszt székházában, és vitát folytatnak a menekültek helyzetéről és a lehetséges kibontakozásról. A diplomaták tárgyalási forgatókönyvvel érkeznek, amelyben összefoglalják hazájuk politikai vezetésének nézőpontjából a tényeket és a szerintük kívánatos megoldást. A kormányuktól kapott tárgyalási utasítások és forgatókönyv alapján feszült vita zajlik a felek között. Írják meg a fiktív szituációt és játsszák el egy három perces jelentben!

B)

Írjanak naplórészletet vagy blogot a felvezető szövegben megszólaló keletnémet orvos szemszögéből! Válasszanak ki életéből három napot, és azt történeti pontossággal ábrázolják a napló vagy blog műfaji szabályainak megfelelően! Használjanak történeti adatokat a gondolatok erősítésére!

Felvezető szöveg: 1989. augusztusának derekán egy frissen emigrált középkorú orvos a Der Kurír c. osztrák lap riporterének a kérdésére válaszolva a következőket fogalmazta meg:” Tarthatatlan a helyzetünk. Nekem illetve nekünk (mert a feleségem is dolgozott) nagyjából mindenünk megvolt. Keletnémet viszonylatban jó éltünk. De mi az, hogy jól? Magam több mint húsz éve, amióta az eszemet tudom, mélyen sérve érzem magam emberi méltóságomban. A lekezelés miatt, ahogyan a párt és az állam bánt velem. Mintha kisgyerek lennék, úgy nézett rám és mindenkire. Az egész alapállás, már a kiindulópont is rossz: az ember, mint magánszemély sehol sem jut szóhoz. Egyszerűbben fogalmazva: az ember jogfosztott, emberi mivoltából kiforgatott, miközben véget nem érő állami és pártpropagandával próbálják kilúgozni az agyát. Nálunk az NDK-ban, mindig valami magasabb rendű, megfoghatatlan eszmék beteljesítésére ösztökélték az embereket, de arról megfeledkeztek, hogy lelki, társadalmi, szociális igények is léteznek, mint a véleménynyilvánítás vagy az utazás szabadsága, hogy csak néhányat említsek közülük. (...) Betelt a pohár, nem láttam a jövőmet, a gyermekeiméről nem is szólva.” (Idézi: Jobst Ágnes: A Stasi működése Magyarországon. A keletnémet és a magyar állambiztonság kapcsolata 1955-1989 Jaffa Kiadó Budapest, 2015)

Feladatok megoldása

1. feladat Szállóigék

1. *Ronald Reagan, 1987. Brandenburgi kapu nyugati oldalán*
2. *Tüntetők Lipcsében, 1989. október 9.*
3. *Mihail Gorbacsov Helmut Kohl kancellárnak, 1989. augusztus, telefonbeszélgetés*
4. *J.F. Kennedy, 1963. június Brandenburgi kapu nyugati oldalán*
5. *Erich Honecker pártfőtitkár a NDK fennállásának 40. évfordulóján, Kelet-Berlin*

2. feladat Karikatúrák

1. karikatúra

Melyik nagyhatalomra és milyen eseményre utal a karikatúrán látható állat mozdulata?

Szovjetunió; Berlin blokádja 1948. június -1949. május

Húzza alá a fenti eseményre vonatkozó két helyes állítást!

A képen látható esemény

a hidegháború első súlyos konfliktusa volt.

a hidegháború végét jelentette.

atomháborús fenyegetést jelentett.

az Egyesült Államok léghíddal oldotta meg a konfliktust.

az Egyesült Államok tengeri blokáddal oldotta meg a konfliktust.

2. karikatúra

	első képi elem	második képi elem
megnevezése	<i>dominók dőlése</i>	<i>sarló és kalapács</i>
jelentése, értelmezése	<i>Szovjetunió és a keleti blokk kommunista rendszereinek bukása</i>	<i>kommunista / munkásmozgalmi jelvények</i>

Nevezzék meg a képen megjelenített személy két – jelszavakban is megfogalmazott- céljait!

peresztrojka, glasznosztj

3. karikatúra

Nevezze meg a képen látható két vezető politikust és országait!

Helmut Kohl NSZK kancellárja, Nicola Ceausescu Románia kommunista pártjának vezetője

A karikatúrán mire utal a kosár és a mérleg?

Románia pénzt (nyugati valutát) kért az NSZK-ba kiengedett német (szász) állampolgáraiért

Hasonlítsa össze ezt a magatartást a magyar politikusok 1989-es hozzáállásával!

„Mi nem vagyunk emberkereskedők.” – mondta Németh Miklós Helmut Kohlnak.

4. karikatúra

	első képi elem	második képi elem	harmadik képi elem
megnevezése	<i>Trabant gépkocsi</i>	<i>rendszámtáblán DDR felirat / Auf Wiedersehen!</i>	<i>határőr- keletnémet polgár kézfogása</i>
jelentése, értelmezése	<i>NDK jelképévé vált rossz műszaki tartalmú autó</i>	<i>Német betűszó : Német Demokratikus Köztársaság/ német búcsúforma</i>	<i>a magyar határon civilizált formában megvalósult a keletnémetek utazási szabadsága</i>

Milyen eseménynek köszönhető a magyar határőr barátságos viselkedése a családdal?

1989. szeptember 11-i határnyitás

Következtessen ki, mire készül a család a határon való átlépés után!

Ausztrián keresztül a Német Szövetségi Köztársaságba áttelepülni, és büszke nyugati polgárként visszajönni Magyarországra nyaralni/ látogatni.

5. karikatúra

Nevezzen meg a karikatúra képi elemei közül hármat, amelynek politikai és /vagy szimbolikus jelentése van!

	első képi elem	második képi elem	harmadik képi elem
megnevezése	<i>Brandenburgi Kapu</i>	<i>Berlini fal</i>	<i>Magyarország formájú rés a falon</i>
jelentése, értelmezése	<i>Németország szimbóluma, az egyesülés előtt Kelet-Berlinben állt.</i>	<i>kommunista diktatúra elnyomása</i>	<i>Az 1989-es magyar határáttörés és határnyitás vezetett a Berlini fal leomlásához</i>

Idézza Helmut Kohl kancellár 1990.október 3-i beszédéből a karikatúrához illő szövegrészt!

„A Berlini Fal lebontása Magyarországon kezdődött...”

3. feladat Kreatív

Egyéni megoldások

4. feladat Memóriajáték Gysev –mozdony

magyar nemzeti színek, német nemzeti színek, osztrák nemzeti színek, Tűztorony, Brandenburgi Kapu, a berlini fal lebontása, határáttörés, szögesdrót (vagy vasfüggöny), őrtorony, békegalamb, Wartburg gépkocsi, a Páneurópai Piknik logója

5. feladat Hol járunk?

- 1. Berlin-Mitte, Bernauer Strasse Florian és Michael Brauer valamint Edward Anders Falugró (Mauerspringer) című szobra, mely Peter Leibing felvétele alapján készült*
- 2. Berlin, Brandenburgi Kapu, klasszicista műemlék, Berlin és Németország jelképe*
- 3. Sopronpuszta/ Fertőrákos határa, Melocco Miklós: Áttörés c. kompozíciója*
- 4. Sopron, Húségekút, Sopron három ikonikus történelmi eseményéről, 1277, 1921, 1989*
- 5. Berlin, az egykori Checkpoint Charlie, a leghíresebb katonai ellenőrző pont a hidegháború idején*
- 6. Berlin, Normannenstrasse, az Állambiztonsági Minisztérium (Stasi) székhelye*

7. Valahol egy Balaton melletti kempingben, itt találkoztak a kelet-és nyugatnémet szétszakított családok és ismerősök
8. Berlin, Spree folyó partja, a menekülés közben vízbe fulladtakra emlékező keresztekkel
9. Sopronpuszta / Fertőrákos határa, a határáttörés helye
10. Sopron, Pannónia Hotel, Páneurópai Piknik kiállítás installációja

6. feladat Memóriatábla – Extra

Egyéni megoldások

7. feladat Szerkesztés

Egyéni megoldások